

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVO ODJELJENJE

PREDMET BAGOJE protiv CRNE GORE

(Predstavka br. 2890/21)

PRESUDA

STRAZBUR

15. februar 2024. godine

Ova presuda je pravosnažna, ali može biti predmet redakcijske izmjene.

U predmetu Bagoje protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (Prvo odjeljenje), na zasjedanju Odbora u sastavu:

Krzysztof Wojtyczek, *predsjednik*,

Ivana Jelić,

Erik Wennerström, *sudije*,

i Attila Teplán, *postupajući u svojstvu zamjenika registrara Odjeljenja*,

Razmatrajući:

predstavku (br. 2890/21) protiv Crne Gore podnietu Sudu na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija”), dana 17. decembra 2020. godine od strane hrvatskog državljanina, g-dina Zlatka Bagoja („podnosilac predstavke“), koji je rođen 1965. godine, živi u Grudi, Hrvatska, te koga je zastupao g-din Z. Begović, advokat iz Podgorice, Crna Gora;

odluku da se Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: „Vlada”) obavijesti o pritužbi u vezi sa neujednačenom praksom domaćih sudova, koju je zastupala njena zastupnica, g-đa V. Pavličić, te da se ostatak date predstavke proglasi neprihvatljivim;

izjašnjenja koja je podnijela tužena Vlada i odgovore na izjašnjenja koje je podnio podnosilac predstavke;

komentare koje je podnijela Vlada Hrvatske, kojoj je odobreno pravo da se umiješa od strane predsjednika Odjeljenja;

Nakon vijećanja na sjednici zatvorenoj za javnost, održanoj 23. januara 2024. godine,

Donosi sljedeću presudu, koja je usvojena toga dana:

ČINJENICE

1. Dati predmet tiče se pritužbe podnosioca predstavke u smislu člana 6 Konvencije u pogledu neujednačene prakse domaćih sudova.

2. U periodu između 3. oktobra i 12. decembra 1991. godine, tokom rata u bivšoj Socijalističkoj Federalnoj Republici Jugoslaviji, podnosilac predstavke, tadašnji hrvatski vojnik, bio je zarobljen u svojstvu ratnog zarobljenika u Crnoj Gori. Isti je 2014. godine pokrenuo građanski postupak protiv države Crne Gore tražeći naknadu na ime nematerijalne štete uzrokovane zlostavljanjem koje je tamo pretrpio. Dana 9. februara 2015. godine, Osnovni sud u Podgorici mu je dosudio naknadu u iznosu od 9.199,77 eura na ime nematerijalne štete zbog “pretrpljenih duševnih i fizičkih bolova” uzrokovanih mučenjem, nečovječnim i ponižavajućim postupanjem“. Ta presuda je postala pravosnažna 23. aprila 2015. godine.

3. Dana 24. februara 2017. godine podnosilac predstavke pokrenuo je novi građanski postupak, zahtijevajući naknadu nematerijalne štete, *inter alia*, „za pretrpljene i buduće fizičke bolove i za pretrpljeni strah“. Isti je zahtijevao naknadu štete u cjelokupnom iznosu od 4.000,00 eura po tom osnovu. Dana 24. septembra 2018. godine Osnovni sud u Cetinju utvrdio je da je naknada štete koja mu je bila dosuđena na osnovu presude od 9. februara 2015. godine uključivala predmetnu naknadu štete, te je odbacio tužbu u tom dijelu tužbenog zahtjeva kao *res iudicata*. Viši sud u Podgorici potvrdio je ovu presudu 17. marta 2020. godine. Dana 18. juna 2020. godine Ustavni sud odbacio je ustavnu žalbu podnosioca predstavke. Dana 30. juna 2020. godine Vrhovni sud odbacio je prijedlog podnosioca predstavke za dozvolu revizije, budući da vrijednost njegovog tužbenog zahtjeva nije prelazila iznos od 4.000,00 eura, shodno zahtjevima relevantne zakonom propisane odredbe (vidjeti stav 10 dolje).

4. U periodu između 25. marta 2017. godine i 21. januara 2020. godine prvostepeni sudovi odbacili su tužbe sa istim tužbenim zahtjevom najmanje deset drugih tužilaca po istom osnovu. Te presude su potvrđene od strane viših sudova u Podgorici i Bijelom Polju u periodu između 6. februara 2019. i 20. oktobra 2020. godine.

5. U periodu između 18. maja 2018. i 11. jula 2019. godine prvostepeni sudovi odlučili su u korist četiri druga tužioca i dosudili im spornu naknadu štete, čak iako su isti već bili ostvarili naknadu štete zbog pretrpljenih duševnih i fizičkih bolova usljed mučenja i zlostavljanja koje su pretrpjeli u istom kampu. Ove presude potvrđene su od strane viših sudova u Podgorici i Bijelom Polju između 16. oktobra 2018. i 6. marta 2020. godine.

6. U periodu između 17. juna 2020. i 17. marta 2021. godine Vrhovni sud je dozvolio i usvojio reviziju u najmanje deset predmeta u kojima su tužbe u predmetnom dijelu tužbenog zahtjeva bile odbačene kao *res iudicata* (vidjeti stav 4 gore). Taj sud je ukinuo relevantne djelove osporenih presuda Viših sudova i s tim u vezi vratio predmete na ponovno suđenje u tom dijelu. U svim predmetima, vrijednost relevantnih tužbenih zahtjeva prelazila je iznos od 5.000,00 eura.

7. U periodu između 5. novembra 2020. i 26. maja 2021. godine, nakon donošenja navedenih odluka Vrhovnog suda, Osnovni sud je odlučio u korist najmanje pet drugih tužilaca i dosudio im je spornu naknadu štete.

8. Podnosilac predstavke naveo je, a Vlada nije sporila, da su u ukupno oko 150 sličnih predmeta, tužioci ostvarili spornu naknadu štete čak iako im je prethodno bila dosuđena naknada štete za pretrpljene duševne i fizičke bolove usljed mučenja i zlostavljanja koje su bili podvrgnuti u kampu. Nema informacija u spisima predmeta o broju tužbenih zahtjeva kojima je riješeno u korist tužilaca bez podnošenja revizije Vrhovnom sudu ni o broju istih nakon uspješnog ishoda revizije.

9. Članom 124 Ustava predviđa se da Vrhovni sud obezbjeđuje jedinstvenu primjenu zakona.

10. Član 397 Zakona o parničnom postupku predviđa da revizija nije dozvoljena u predmetima u kojima vrijednost osporenog dijela tužbenog zahtjeva ne prelazi 20.000,00 eura. Članom 397a predviđa se, izuzetno da se revizija može dozvoliti u predmetima u kojima postoji različita praksa drugostepenih sudova i kada Vrhovni sud još uvijek nije zauzeo svoj stav u datoj stvari, ali samo ukoliko vrijednost osporenog dijela tužbenog zahtjeva prelazi 4.000,00 eura.

11. Podnosilac predstavke žalio se u smislu člana 6 Konvencije na neujednačenu praksu domaćih sudova navodeći da je samo njegov tužbeni zahtjev u odnosu na pretrpljene i buduće fizičke bolove i pretrpljeni strah bio odbačen.

OCJENA SUDA

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 KONVENCIJE

A. Podnesci stranaka

1. Vlada

12. Vlada je sporila pritužbe podnosioca predstavke. Ista nije sporila da dostavljene odluke mogu ukazati da je sudska praksa viših sudova bila neujednačena. Međutim, Vlada je navela da je bila obaveza domaćih sudova da utvrde predmetne činjenice i da tumače zakonodavstvo, te da su određena odstupanja u sudskim odlukama bila prihvatljiva. Vlada je takođe navela da je, u svakom slučaju, postojao mehanizam za obezbjeđivanje ujednačenosti domaće sudske prakse, naime, postupak pred Vrhovnim sudom. Ista je navela da je u svim predmetima u kojima je revizija bila dozvoljena Vrhovni sud ukinuo odluke Višeg suda i naložio ponovno suđenje. Stoga, isti je osigurao da ne postoje „duboko ukorijenjene i dugotrajne“ razlike u sudskoj praksi, s obzirom na to da su u ponovno otvorenim postupcima sudovi odlučili u korist tužilaca kad god je to bilo opravdano dodatnim nalazima vještaka. Vrhovni sud je odbacio prijedlog podnosioca predstavke za dozvolu revizije s obzirom na to da vrijednost osporenog dijela tužbenog zahtjeva, koja je bila konkretno navedena od strane njegovog punomoćnika, nije ispunjavala relevantni zakonom predviđen kriterijum. Vlada je tvrdila da se ovo ne može okarakterisati kao proizvoljno postupanje. Ista je takođe navela da činjenica da je ukupno oko 150 drugih tužilaca bilo namireno dosuđivanjem sporne naknade štete zapravo potvrđuje da nisu postojale duboko ukorijenjene i dugotrajne razlike, već da je predmet podnosioca predstavke bio izolovan slučaj.

13. Vlada je sporila navode treće strane i tvrdila da su međunarodni izvještaji na koje je uputila treća strana bili irelevantni, budući da se nijedan od njih nije ticao konkretnog predmeta (vidjeti stav 15 ispod).

2. Podnosilac predstavke

14. Podnosilac predstavke tvrdio je da su domaći sudovi pogrešno tumačili relevantno domaće pravo, te da je Vrhovni sud proizvoljno odbacio njegov prijedlog za dozvolu revizije. Stoga, Vrhovni sud propustio je da obezbijedi jedinstvenu primjenu zakona, suprotno članu 124 Ustava. Isti se saglasio sa navodima treće strane navedenim ispod.

3. Treća strana

15. Vlada Hrvatske navela je da su prava podnosioca predstavke po osnovu člana 6 bila povrijeđena, budući da je relevantna praksa domaćih sudova bila očigledno neujednačena bez adekvatnog opravdanja. Ista je takođe uputila na Izvještaje Evropske komisije onapretku Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji za 2021. i 2022. godinu i Izvještaj američkog State Department-a o ljudskim pravima u Crnoj Gori za 2021. godinu, pri čemu se u navedenom Izvještaju primjećuje da je neujednačena sudska praksa umanjila povjerenje javnosti u efikasnost i nepristrasnost pravosuđa.

B. Ocjena Suda

1. Prihvatljivost

16. Sud primjećuje da ova pritužba nije očigledno neosnovana u okviru značenja člana 35 stav 3 (a) Konvencije ili neprihvatljiva po bilo kom drugom osnovu. Stoga, ista mora biti proglašena prihvatljivom.

2. Osnovanost

17. Sud ponavlja relevantna načela koja su navedena u *Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske* [VV] (br. 13279/05, stavovi 49-58, 20. oktobar 2011. godine). Konkretno, kriterijum za procjenu da li protivurječne odluke u sličnim predmetima od strane istog suda predstavljaju povredu prava na pravično suđenje garantovanog članom 6 stav 1 Konvencije sastoji se od utvrđivanja sljedećeg: (1) da li u relevantnoj sudskoj praksi postoje „duboko ukorijenjene i dugotrajne razlike“; (2) da li se domaćim zakonodavstvom predviđa mehanizam za prevazilaženje tih razlika; i (3) da li je takav

mehanizam primijenjen te, ukoliko je primjenljiv, koji je efekat njegove primjene (isto, stav 53).

18. U konkretnom predmetu, Sud primjećuje da su u najmanje četiri slična predmeta domaći sudovi odlučili u korist tužilaca i dosudili im predmetnu naknadu štete, dok su u najmanje jedanaest drugih, sličnih predmeta, uključujući i predmet podnosioca predstavke, domaći sudovi odbacili tužbe u dijelu tužbenog zahtjeva koji se odnosio na predmetnu naknadu štete (vidjeti stavove 3-4 gore). Vlada nije sporila da se na osnovu donijetih odluka može ukazati na to da je sudska praksa viših sudova bila neusklađena (vidjeti stav 12 *in limine* gore). Takođe, proističe da je bilo ukupno oko 150 sličnih predmeta, u kojima je u konačnom odlučeno u korist tužilaca (vidjeti stav 8 gore).

19. Sud takođe konstatuje da se nacionalnim zakonodavstvom predviđa mehanizam za prevazilaženje neusklađenosti pred drugostepenim sudovima, naime, podnošenjem revizije Vrhovnom sudu, ali samo ukoliko vrijednost relevantnog tužbenog zahtjeva prelazi 4.000,00 eura (vidjeti stav 10 gore). Sud primjećuje da je u barem deset predmeta, od kojih je u svima vrijednost tužbenog zahtjeva prelazila 4.000,00 eura, Vrhovni sud dozvolio reviziju i ukinuo relevantne presude Višeg suda, nakon čega su sudovi dosudili tužiocima predmetnu naknadu štete (vidjeti stavove 6-7 gore).

20. Prijedlog podnosioca predstavke za dozvolu revizije odbačen je od strane Vrhovnog suda s obrazloženjem da isti nije ispunjavao predviđeni zakonski kriterijum, naime, vrijednost relevantnog tužbenog zahtjeva nije prelazila 4.000 eura (vidjeti stav 3 *in fine* gore). Nema indicija da je Vrhovni sud tumačio i primjenjivao kriterijum prihvatljivosti u predmetu podnosioca predstavke na proizvoljan način (vidjeti *Stoilkovska protiv bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, br. 29784/07, stav 66, 18. jul 2013. godine), uzimajući u obzir činjenicu da je relevantna odredba dovoljno jasno formulisana, kao i sudske prakse Vrhovnog suda po tom pitanju. Međutim, stoji činjenica da se mehanizam za prevazilaženje spornih neujednačenosti u odlukama drugostepenih sudova ne može primijeniti u predmetu podnosioca predstavke, s obzirom na činjenicu da Vrhovni sud, usljed primjenljivosti pravila o prihvatljivosti *ratione valoris*, nije bio nadležan da meritorno ispituje predmet podnosioca predstavke (vidjeti *Stoilkovska*, gore navedena, stav 48). U odsustvu mehanizma za otklanjanje neujednačenosti u primjeni domaćeg zakonodavstva sa kojim je podnosilac predstavke bio suočen, Sud utvrđuje povredu člana 6 Konvencije (ibid, stav 49).

II. DRUGE PRITUŽBE

21. Sud primjećuje da je, nakon što je tužena Vlada obaviještena o datoj predstavi, podnosilac predstavke ponovio druge žalbene navode koje je inicijalno iznio pred Sudom u smislu članova 6 i 14 Konvencije i člana 1

Protokola br. 12, konkretno u pogledu: (a) povrede prava na pristup sudu, (b) dužine trajanja drugog građanskog postupka, i (c) diskriminacije.

22. Sud primjećuje da je 18. februara 2022. godine Vlada obaviještena o nekim od pritužbi podnosioca predstavke, dok je ostatak predmetne predstavke, koji je obuhvatao pritužbe koje su navedene u stavu 21, proglašen neprihvatljivim od strane predsjednika Odjeljenja, koji je postupao u svojstvu sudije pojedinca. Na taj način, Sud više nije nadležan da ispituje ove pritužbe (vidjeti *KIPS DOO i Drekalović protiv Crne Gore*, br. 28766/06, stav 139, 26. jun 2018. godine).

PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

23. U dopisu upućenom od strane registra Suda od 12. oktobra 2022. godine, podnosilac predstavke bio je pozvan da podnese sve zahtjeve za pravično zadovoljenje u okviru utvrđenog vremenskog roka za podnošenje njegovog izjašnjenja o meritumu, uz podsjećanje da propust da postupi shodno tome za posljedicu ima nedosuđivanje naknade na ime pravičnog zadovoljenja od strane Suda ili u krajnjem odbacivanje tog dijela zahtjeva. Isti je takođe bio obaviješten da se navedeno pravilo primjenjivalo čak i kada je podnosilac predstavke iskazao namjeru u tom pogledu u ranijoj fazi predmetnog postupka. Iako je podnosilac predstavke imao kvalifikovanog punomoćnika, isti je podnio zahtjev za pravično zadovoljenje tek nakon što je istekao predviđeni vremenski rok. Sud mu, stoga, ne dodjeljuje predmetnu naknadu (vidjeti, *mutatis mutandis*, *Boucke protiv Crne Gore*, br. 26945/06, stav 99, 21. februar 2012. godine i *Novović protiv Crne Gore i Srbije*, br. 13210/05, stav 62, 23. oktobar 2012. godine).

IZ TIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* pritužbu koja se tiče neujednačene prakse domaćih sudova prihvatljivom;
2. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede člana 6 Konvencije;
3. *Odbija* zahtjev podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom jeziku i objavljeno u pisanoj formi, 15. februara 2024. godine u skladu sa Pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Attila Teplán
Postupajući u svojstvu zamjenika registrara

Krzysztof Wojtyczek
predsjednik